



50 let serije Dr. Who

Ana Šturm

Najboljša ideja v zgodovini sveta

Na vprašanje, zakaj je *Dr. Who* (Doctor Who, 1963–1989, 1996, 2005–) tako priljubljen pri gledalcih, je njegov dolgoletni oboževalec, producent in scenarist Russel T. Davies odgovoril: »Ker je to najboljša ideja v zgodovini sveta!«

Serija o »tam nekje okoli« 900 (kdo bi štel?) let starem pacifistu z oddaljenega planeta Gallifrey, ki oborožen z inteligenco, s telepatskim papirjem in z magičnim izvijačem v »policijski kabini« potuje skozi prostorčas, je ena izmed najdlje predvajanih, najbolj znanih in najbolj priljubljenih oddaj na britanski televiziji.

Glavni lik serije, gospodar časa, neutrudni popotnik z dvema srcema, nori profesor z doktoratom iz izdelovanja sira, strastni raziskovalec vsega, kar je, in v prvi vrsti humanist z veliko začetnico, veliko dolguje britanski literarni tradiciji in eni izmed prvih britanskih znanstvenofantastičnih serij, *Quatermass* (1953, 1955, 1958–1959). Doktor¹, vedno

za kanček preveč navdušen, kadar stvari ne gredo po načrtu, je namreč nekakšen križanec Norega klobučarja, Sherlocka Holmesa in Knealovega profesorja Quatermassa. Tudi Doktorjeva vesoljska ladja, legendarna modra policijska kabina, znana pod imenom Tardis (kratica za Time and Relative Dimension in Space), nekaj malega dolguje britanski tradiciji. Najprej ker proračun za (ZF) serijo ni bil tak, da bi z njim lahko uresničili prvotno idejo o »kameleonski vesoljski ladji«, ki bi prevzemala obliko tipičnih predmetov okolja in časa, v katerem bi se znašla, pa tudi ker so bile leta 1963 modre policijske kabine, po katerih je Tardis dobil zunanjo podobo, povsem vsakdanja stvar v Veliki Britaniji.

Serijo bi težko umestili v kanon klasičnih (večinoma ameriških) visokoproračunskih, tehnofilskih ZF-serij, kot so npr. *Zvezdne steze* (Star Trek, 1966–1969), *Babilon 5* (Babylon 5, 1994–1998) ali *Bojna ladja Galaktika* (Battlestar Galactica, 2004–2009). V osnovi deluje bolj po pravljicni logiki in ponuja neomejene možnosti pri kreiranju zgob(e). V bistvo serije je vkomponirana tudi možnost regeneracije glavnega lika, ki mu omogoča, da po potrebi zamenja fizično formo, osebnost in osebnostne lastnosti, a hkrati obdrži svojo zgodovino in spomine.



Legendarni temelji, možnost regeneracije in dejstvo, da je zgodbi na razpolago res karkoli, predstavljajo ključne elemente, ki seriji in likom omogočajo, da ostanejo sveži, zanimivi in v koraku s časom. Ali drugače: preživetje. Ravno prava mešanica starega in novega, kulturnega in še neznanega je iz *Dr. Who* napravila pravi televizijski unikum. Popolno serijo, ki je ne moreš ubiti.

Od norca s policijsko kabino do nacionalnega mita

Številni in različno profilirani avtorji so skozi leta ustvarili epski korpus izjemnih, poučnih, zanimivih, grozljivih, pa tudi trapastih in absurdnih zgodb, likov, svetov in pošasti. Odlični scenariji in najbolj neverjetne zgodbe tudi danes ostajajo najmočnejše orožje serije. Norec s »policijsko kabino«, ki ga vedno zasledujejo težave, je idejni otrok vodje oddelka igranega programa na BBC, kanadskega televizijskega producenta Sydneyja Newmana. Namen serije je bil zapolniti sobotni termin za »čaj-ob-petih«, zamišljena pa je bila kot poučna otroška oddaja, ki bi s pomočjo potovanja v čas raziskovala pomembne znanstvene ideje in zgodovinske trenutke. Prvi del z naslovom *An Unearthly Child* je bil predvajan

¹ Izvirni naslov serije je *Doctor Who*, slovenski prevod je skrajšano *Dr. Who*, kjer je naveden samo Doktor, kar pomeni lastno ime glavnega lika.

23. novembra 1963, dan po usmrtni Johna F. Kennedyja, na kateri je bil, kot nam lepo pokažejo v ponovnem zagonu serije leta 2005, prisoten tudi Doktor. Ampak očitno je šlo za nespremenljivo točko v času ...

Začetke zaznamujejo »naredi sam« scenografija in preproste dramaturške rešitve. Kljub temu je *Dr. Who* očitno premogel dovolj šarma, da je število gledalcev iz sezone v sezono naraščalo. Ko so se na malih zaslonih prvič pojavili Daleki, mutirane pošasti, zaprte v tanku podobne mehanične lupine, z enim samim življenjskim ciljem: uničiti (»Exterminate!«) vsa ostala živa bitja, je Otok zajela prava dalekmanija. V času tretjega Doktorja, ki je povezan s prehodom iz črno bele televizije v barvno, se je zaradi nizkega proračuna dogajanje v celoti preselilo na Zemljo. Kljub prizemljitvi je bila Pertweejeva »bondovska« verzija, ki je naokrog drvela v čisto pravem Whomobilu, pri gledalcih precej priljubljena. Obdobje četrtega Doktorja, v pisan šal zavitega epskega popotnika, velja za zlato dobo serije. Vedno razkuštrani Tom Baker (1974–1981) je znotraj Tardisa preživel pravljinih sedem let, najdlje od vseh Doktorjev. Pisci, med drugimi je serijo takrat soustvarjal tudi Douglas Adams, so dali svojo domišljijo v najvišjo prestavo in zgodbe so hitro postajale vse kompleksnejše in temačnejše.

Po 26 letih predvajanja se je, zaradi nizke gledanosti, ki je bila posledica prestavljanja oddaje v neprimerne termine in nenaklonjene politike znotraj BBC, leta 1989 serija z zadnjo epizodo, ironično naslovljeno *Survival*, za kratek čas poslovala. A Doktorjeve avanture so se nadaljevale v nešteti knjigah, stripih, revijah ter dramskih in radijskih igrah. V 90. letih so ga želeli obuditi s filmom *Doctor Who* (1996, Geoffrey Sax), a se ideja o oživitvi serije ni udejanjila vse do leta 2005, ko je *Dr. Who* z velikim pokom ponovno eksplodiral v zavest gledalcev in se tam tudi uspešno zasedal.

Skozi tri generacije, 32 sezon in 11 glavnih igralcev se je »najuspešnejši televizijski preda-



tor« iz neugledne črno bele serije za otroke razvil v kakovostno in večplastno hibridno zasnovano serijo, polno tekstualnega samonanašanja in liberalnega humanizma. S kopico profiliranih piscev, spretnim razvojem več pripovednih linij in z liki, ki sledijo sodobnim trendom, je *Dr. Who* postal ena izmed ključnih sodobnih serij in ena izmed najpomembnejših britanskih blagovnih znamk. Skozi različne inkarnacije, od tipično nezadovoljnega, a iskrivega in skrbnega dedka v viktorijanskem sukniču, ki je vedno pozabljal imena svojih sopotnikov (William Hartnell, 1963–1966), do norega profesorja v tvidastem sukniču, vijolični srajci, rdečih naramnicah in metuljčku (Matt Smith, 2010–2013), je namreč vedno ostal tipično britanski. Na nek način vsaka Doktorjeva utelesitev predstavlja prav to, kar si Britanci želijo, da bi o njih mislili drugi.

Whoniverzum

Ob jubileju je *Dr. Who* za vse oboževalce, znane pod imenom Whovians, pripravil številna presenečenja. BBC bo po avgustovski razglasitvi novega obraza franšize mejnik ovekovečila še z dvema posebnima izdajama serije in z dokumentarcem *An Adventure in Space and Time* (2013, Mark Gatiss). Rojstni dan spremlja tudi cela vrsta drugih, za vse Whoviane prazničnih dogodkov, od novih DVD-izdaj klasičnih serij, ponovnih knjižnih natisov najpopularnejših dogodivščin do posebne serije znamk Britanske pošte. V Britanskem filmskem inštitutu že vse leto

potekajo tudi projekcije klasičnega Doktorja in njegovih novejših serialov.

Junija je na Kickstarterju potekal tudi projekt »V orbito bomo poslali Tardis. Res!«. Pobudniki projekta so uspešno zbirali denar, s katerim bi v zemeljsko orbito z raketo poslali po originalnih načrtih izdelano repliko Tardisa in v kratkem lahko računamo na njegovo realizacijo.

Whoviani so čisto mogoče eni izmed najbolj norih oboževalcev, za kar so v prvi vrsti zaslužni »prvi jezdec Whovianov«, med katerimi najdemo tudi ključna imena leta 2005 oživljene serije, kot so producenta in scenarista Russel T. Davies in Steven Moffat, scenarist in pisatelj Neil Gaiman ter igralca David Tennant in Peter Capaldi. Brez težav bi jih lahko poimenovali kar »Doktorjevi otroci«, saj so praktično odrasli ob gledanju njegovih oddaj, prav ta njihova otroška strast in iskrena ljubezen v kombinaciji z odličnim poznavanjem zgodovine serije pa skozi številne razpoke na ekranu pronicajo do gledalcev in vedno znova navdušujejo nove generacije Whovianov.

Doktorja imamo navsezadnje radi tudi zato, ker je od samega začetka ultimativni *nerdfighter*. Optimist, absolutni navdušenec, strastni raziskovalec in večni pustolovec. Nor na življenje, nor na vse hkrati. Nekdo, ki daje upanje v lepšo prihodnost. In zato ga danes potrebujemo bolj kot kdajkoli.

